

ACTIVITAT DIDÀCTICA PER AL SEGON CICLE DE SECUNDÀRIA (15-16 anys)
UN RIU DE SANG**Sobre l'exposició LA MORT DE LA INNOCÈNCIA**

Aquesta exposició té l'objectiu d'homenatjar i divulgar l'obra de la reconeguda novel·lista catalana Mercè Rodoreda. Ho fa mitjançant una interpretació estètica de quatre de les seves novel·les: Mirall Trencat, La plaça del Diamant, La mort i la primavera i Quanta, quanta guerra!

Ni el disseny expositiu ni aquestes obres de l'autora van adreçats especialment a un públic infantil. Tanmateix és important que aquests en coneguin l'existència i en reconeguin la vàlua, motiu pel qual la mostra del Palau Robert convida a participar al públic escolar de l'efemèride cultural *Any Rodoreda 1908-2008*.

D'altra banda, l'exposició es planteja com una manera diferent d'entrar en contacte amb una obra literària. Mitjançant la instal·lació i intervenció espacial es contribueix a donar la clau d'interpretació als lectors amb l'objectiu de fomentar la lectura. En paraules de la pròpia comissària Marina Gustà, *“el muntatge sobre les novel·les recull l'empremta que l'atmosfera verbal dels textos narratius deixa després de la lectura: no tant unes històries com uns personatges, uns gestos, unes sensacions, uns objectes, unes frases... Es tracta de “fer sentir”, per dir-ho rodoredianament. En el doble sentit: evocar i escoltar”*

Durada de l'activitat: 1h 30 min.

Dates: de l'1 d'abril al 31 de maig de 2008

Nivell educatiu: Segon Cicle de Secundària (14 a 16 anys)

Número d'alumnes: grup escolar, fins a un màxim de 25 alumnes

TELÈFON DE RESERVES: 670.036.081

Objectius

- Observar els aspectes més terribles de la guerra
- Reflexionar sobre l'absurditat de la destrucció arbitrària de persones i entorns
- Debatre el concepte de “bé i mal”, de “veritat o mentida”, de “ficció o realitat”
- Copsar la ingenuïtat de la mirada innocent i emprendre una acció al respecte
- Conèixer la funció dels cartells de propaganda i de la fotografia com a mitjans de comunicació
- Entendre que l'acte d'escriure obeeix a aquests objectius i que Mercè Rodoreda ho feia

Desenvolupament de l'activitat

L'activitat es planteja a partir d'uns breus fragments de **Quanta, quanta guerra**, i de la instal·lació museogràfica corresponent, al final del recorregut expositiu.

En aquest espai es pot veure una mena de passera que culmina en un riu de sang. Hi ha so de campanes i de bombes, llampecs de llum, olor de pólvora. Set figures - el penjat, la nena del vestit de dos colors, l'ermità, la dona del canari, el pescador, Eva i la dona de la criatura morta al coll - representen els personatges que el protagonista de *Quanta, quanta guerra* troba. La instal·lació del riu glossa el contingut de la novel·la, on el protagonista fugitiu del front es converteix en testimoni impotent de la vergonya de la guerra. En aquest aspecte incideix de ple amb el títol de l'exposició, *La mort de la innocència*.

Abans de començar la visita a l'exposició, però, s'introduirà l'activitat tot ubicant Mercè Rodoreda dins el temps de la guerra civil: una ciutadana normal, amb les seves conviccions, idees, afectes, anhels, etc, que presencia la guerra i les seves misèries. I que molts anys després recorda com aquest fet històric va destrossar moltes vides i es pregunta el significat de tanta destrucció.

A continuació els alumnes hauran d'assumir el rol de nois adolescents dins una ciutat o poble durant els anys de la guerra, que posseeixen els mateixos sentiments que el protagonista de la novel·la i que creuen en valors similars.

Cadascun d'ells haurà d'observar atentament un cartell de guerra diferent per poder-se interrogar sobre l'objectiu d'aquella propaganda i sobre quins aspectes del cartell concorden amb els seus ideals i valors. Caldrà que observin quins recursos es fan servir, quins valors vol promoure el cartell, quins consells dóna, quin tipus de protagonistes idealitza, etc.

Amb plumilla i tinter - les eines d'escriptura de l'època – escriuran una carta a un amic o amiga, germà o germana, de la seva edat aproximada, on s'expliqui què hi diu al cartell que han vist, quin impacte en reben i com hi reaccionen. Han de respondre a la pregunta: *reaccionaries tu com el protagonista de la novel·la quan diu "Jo aniria pel món, ajudaria i salvaria vides"?* La carta ha d'intentar argumentar els mòbils que empenyen el seu autor a fer el que sol·licita el cartell.

Un cop acabades les cartes es recolliran i l'alumnat anirà a visitar l'exposició, posant una especial atenció envers el quart i darrer espai.

Acabada la visita, es repartiran aleatòriament les cartes entre els alumnes així com se'ls proporcionarà una fotografia de la guerra. Amb aquests dos elements hauran de meditar sobre allò que es mostra o no a la imatge de la guerra i sobre allò que han vist a l'exposició especialment a l'espai de *Quanta, quanta guerra!* Es reflexionarà sobre la funció de la **propaganda** i el **testimoni** per arribar a una reflexió-debat sobre les diferències entre la lluita per uns ideals o la lluita brutal i violenta.

I aquest cop, amb bolígraf - l'eina d'escriptura manual del nostre temps- escriuran una carta de resposta argumentada a l'autor/a de la primera carta, des de la perspectiva actual, reflexionant sobre els ideals exposats a la primera carta i els resultats de la guerra.

Finalment, entre tots aniran enganxant en un tros de paper d'embalar les cartes d'adhesió als cartells i, en un altre tros, les cartes motivades pel que s'ha vist de la fotografia.

Treball previ a l'escola

Es requereix un treball previ abans de la visita per tal de poder realitzar adequadament l'activitat. Aquest treball l'haurà de conduir el professor del centre que dirigeixi l'activitat i consistirà en:

- Explicar la **importància i singularitat de Mercè Rodoreda** dins la narrativa catalana del segle XX
- Fer **recerca sobre l'obra *Quanta, quanta guerra***
- Llegir-ne algun fragment o tota sencera si es creu convenient (es suggereixen els textos de l'Annex 1)
- Debatre l'estil literari de Rodoreda

Lectures complementàries (es poden fer abans o després de la visita)

Tot i no ser obres de la Mercè Rodoreda es recomana la lectura d'algun d'aquests llibres que evoquen la mateixa sensació que es desprèn de l'obra *La mort i la primavera*, per tal que els nois i noies entenguin que els **testimoniatsges d'una guerra** són un tema recurrent dins la literatura universal.

ATXAGA, Bernardo. *Memòries d'una vaca*. Barcelona: Cruïlla, 2005

CASAS, Mariano. *Escales d'una fuga*. Alzira, Bromera, 2001

EINSTEIN, Carl. *La columna Durruti y otros artículos y entrevistas de la guerra civil española*. (Uve Fleckner, ed). Barcelona: Mudito & Co, 2006 ISBN 84-611-2725-0

Materials complementaris

Cartells de la Guerra Civil (http://www.elcantodelbuho.org/carteles/1A_GuerraCivil.html)
Fotografies de premsa actual que reflecteixin la continuació de fets bèl·lics a la nostra època.

Annex 1

TEXTOS

La son m'enterbolia el cervell i vaig començar a veure el meu pare fent-me adéu amb la mà al peu d'una casa penjada a mig aire tota enrojolada de colors lluents i amb els fanals blaus i el raig de lluna per entre les fulles i tot plegat va començar a giravoltar: pare, mà del meu pare, casa lluent, raigs de lluna, fanals blaus, llances de llum contra el cel... Vaig arribar al front adormit.

Em vaig abocar a la barana del mirador i vaig recular esglaiat. Sota mateix hi havia una gran fossa cavada de poc, amb terra apilada als costats, barrejada amb pics i pales, plena de gent morta: cames, braços, caps, ventres, esquenes... tot fet un garbuix tacat per reguerons de sang i bassals de sang que brillaven a la claror tan transparent d'aquell dia. Vaig fugir corrents amb el cap que em rodava. A l'entrada del camí vaig vomitar tot el meu fel a tocar dels xuclamels. (...) Vaig passar dos dies amb les seves nits sense menjar ni beure i tirant palades de terra damunt dels morts. Fins que vaig cobrir-los. I abans de deixar-los, de cara a la lluna que se n'anava, els vaig encomanar a Déu.

Fins que em vaig trobar davant d'aquell riu tan ample, que no havia vist mai, amb les terres de la riba esbotzades, sembrades de morts com si els haguessin ajuntats per endur-se'ls en alguna banda, els uns damunt dels altres. Morts com si dormissin, de costat, amb les cames arronsades; morts amb els ulls oberts mirant el cel, morts sense cames, sense braços, esquelets de soldat amb els ossos pelats pels ocells. I entre els morts, camions rodes enlaire, mig cremats, màquines destrossades, tancs aturats amb el tanquista mort a dalt de la torreta. Una mà cremada amb els dits cargolats a tocar d'un fusell. Tendes de campanya, trossos de lona de tendes de campanya esquinçats i enduts d'ací d'allà pel vent. Ponts bombardejats enduts pel riu, fustes encara arrapades a la riba, farigolars arrasats.

Em mirava de dret als ulls i em va venir vergonya, tanta, que no la podia aguantar. Vergonya d'haver fugit de la guerra com qui fuig de la pesta, sol, sempre sol amb mi mateix, vergonya de no haver defensat alguna cosa sense saber quina cosa era però que havia d'haver defensat com tants i tants... tot jo empresonat en la meua trista pell, seca d'haver passat fam (...) Anys i anys... passaran anys abans no es pugui plantar res a les vores del riu perquè, si es posen a cavar, en comptes de terra trobaran ossos. Tot el que queda: els ossos. Ossos de morts sense nom.

Em va costar posar-me a caminar: deixava enrere, amb el bosc encès, molta vida cremada. Tornaria a casa a treballar el camp de clavells amb l'aigua que lliscava pels reguerons, amb el soroll dels trens a la nit, amb el roser de roses grogues que s'emparrava fins al terrat. Tornaria diferent. Havia vist la mort de la vora. O el mal. Una gran tristesa com una mà molt dura m'estrenyia el cor. On era casa? Encara tenia casa? Hi tornaria carregat amb muntanyes de records de tota la gent que havia conegut, que havia nascut i que havia viscut perquè jo la pogués conèixer, i que voltaria tot al llarg del camí... tants ulls dolços, tants ulls tristos, tants ulls sorpresos, tants ulls desesperats... S'esborraria el record del mal o el duria sempre amb mi com una malaltia de l'ànima? La carretera era ampla, el camí de casa l'hauria de buscar, no sabia on era. Vell com el món. Pensava en tot el que acabava de veure i que no era enlloc: ni àngels ni morts acostant-se a buscar la seva pau en l'acabament d'aquella nit. Només jo i la febre. Mentre el sol començava a pujar cel amunt com cada dia, com sempre...